

НБУ починаючи з квітня поточного року в порядку експерименту приймає під забезпечення кредитів рефінансування акції власників істотної участі в банку, а в подальшому цей механізм було запроваджено на постійній основі. З початку жовтня 2008 року у зв'язку з погіршенням умов доступу до зовнішніх фінансових ринків та недовірою населення до окремих банків на фінансовому ринку України спостерігались ознаки напруги, зокрема вплив коштів з банківської системи.

Отже розвиток фінансово-кредитної системи України відбувається у складних умовах. Основними заходами з подолання кризи на фінансовому ринку мають бути: рекапіталізація ринків; посилення державного нагляду; зменшення залежності від закордонного фінансування; підвищення довіри інвесторів; перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності.

Однак одними із пріоритетів подальшого розвитку фінансового ринку мають стати: розвиток ринку державних цінних паперів, що допоможе позбутися залежності від залучення коштів в економіку в іноземній валюті; залучення вітчизняних інституційних та індивідуальних інвесторів.

Література:

1. Зарицька І. *Передумови та особливості прояву сучасної світової банківської кризи* // Вісник НБУ. – 2009. - № 6 – С. 20 – 29.
2. Міщенко В., Шульга С. *Інституційні засади державної підтримки банківського сектору в період кризи* // Вісник НБУ. – 2009. - №8. – с. 12 – 21.
3. Лис І. *Удосконалення управління ліквідністю банку в умовах світової кризи* // Банківська справа. – 2009 - № 4. – С. 19 – 25
4. Баранський О.І. *Сутність і різновид фінансових криз* // Фінанси України – 2009 - № 6 – С. 3 -13.
5. Кравченко І., Багратян Г. *Криза та регулювання фінансової системи: уроки і перспективи* // Вісник НБУ. – 2009 - № 1 – С. 19 – 23.

О.Й. Вівчар, Т.О. Смірнова

Національний університет «Львівська політехніка»

ВИКОРИСТАННЯ МОДЕЛІ «ГЕПУ» ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ БАНКУ

© О.Й. Вівчар, Т.О. Смірнова, 2009

Банківська система – одна з найважливіших і невід'ємних структур ринкової економіки. Розвиток банків, товарного виробництва і обороту історично йшов паралельно і тісно переплітався. При цьому банки, проводячи грошові розрахунки і кредитуючи господарство, виступаючи посередниками у перерозподілі капіталів, істотно підвищують загальну ефективність виробництва, сприяють зростанню продуктивності суспільної праці.

Одним із основних завдань, які стоять перед банківською системою України, є посилення її ролі у процесах економічних перетворень. Серед фінансових посередників банки посідають ключове місце, оскільки, виконуючи економічні функції, вони мають можливість безпосередньо впливати на грошовий ринок та економіку країни загалом.

Роль банківської системи у реформуванні економіки України значною мірою залежить від її фінансової стійкості. Фінансова стійкість банку, в свою чергу, залежить від нормальної функціональної діяльності банку.

Отже, надійність і фінансова стійкість – основні фактори, які впливають на свідомість клієнта при виборі банку.

Розвиток фінансового ринку України на сучасному етапі викликає зростання ролі та значення аналізу банківської діяльності на макро- та мікрорівні.

Теоретичні аспекти аналізу банківської діяльності відображені в роботах провідних вітчизняних вчених: І.А. Бланка, А.М. Герасимовича, М.Р. Ковбасюка, І.М. Парасій-Вергуненко, А.М. Мороза, Л.О. Примостки, В.М. Голуба, Р.І. Тиркало та інших. Досліджувана проблема вивчалася в роботах російських вчених, таких як – В.В. Іванов, В.Є. Черкасов, Ю.С. Масленчиков, Г.С. Панова та інші. Серед західних науковців можна виділити Дж. Маршала, Б. Едварда, П. Роуз та багато інших. Незважаючи на наявність досліджень, присвячених вивченню досліджуваної проблеми як у зарубіжній, так і у вітчизняній літературі, на сьогоднішній день немає єдиного підходу до аналізу банківської діяльності комерційного банку.

Вивчення опублікованих за даною проблематикою теоретичних робіт та практичних розробок, дозволяють зробити висновок про актуальність проведення подальших досліджень.

За допомогою аналізу можна виявити тенденції діяльності, звернути увагу на слабкі місця і посилити розвиток ефективних напрямів роботи. Тож оцінка фінансового стану є потрібною як для керівництва банку, - щоб знати результати своєї роботи, так і для клієнта чи партнера, щоб знати свого контрагента.

Функціонування будь-якого банку та його успішна діяльність неабияк залежать від уміння приймати такі управлінські рішення, які дають змогу банку

забезпечити на належному рівні ліквідність, отримання прибутків і збереження коштів контрагентів від негативного впливу різноманітних банківських ризиків, особливо процентного.

Ситуації, пов'язані з проведенням банком різноманітних активних і пасивних операцій, наданням послуг, можна аналізувати за допомогою низки показників на основі моделі гепу. Саме поняття «геп» характеризує різницю між величиною активів і пасивів, чутливу до змін процентних ставок на ринку, яка підлягає переоцінці або погашенню до фіксованого строку, а управління гепом – це головний блок управління активами і пасивами банку, в основу якого покладено встановлення цієї різниці.

Відправною точкою процесу управління гепом є визначення діапазону планування (терміну дії) ризику зміни процентних ставок.

Визначивши інтервал планування у процесі аналізу активів і пасивів для встановлення контролю над процентним ризиком, їх необхідно поділити на чутливі й нечутливі до змін процентних ставок, що і є другим етапом процесу управління гепом банку.

Відповідно до нечутливих активів і пасивів слід віднести доходи і витрати, які не залежать від зміни процентних ставок на ринку протягом аналізованого періоду, а також основні засоби й власний капітал банку.

Таблиця 1

Перелік операцій та послуг за чутливими активами і пасивами банку

Послуги й операції за RSA	Послуги й операції за RSL
Кредитування фізичних і юридичних осіб	Депозити, залучені від юридичних і фізичних осіб
Придбання банком цінних паперів на продаж і на інвестиції	Емісія банком власних цінних паперів і боргових зобов'язань
Надання міжбанківських кредитів	Отримані міжбанківські кредити
Купівля банком процентних ф'ючерсів, опціонів, свопів, РЕПО тощо	Продаж банком процентних ф'ючерсів, опціонів, свопів, РЕПО тощо

Розрахунок гепу полягає у формуванні рівняння невідповідності, яке служить для оцінки величини ризику. Терміном GAP визначають різницю (розрив) між величиною чутливих активів та величиною чутливих пасивів у грошовому вираженні, яка у вигляді формули така:

$$GAP = RSA - RSL, \tag{1.1}$$

де RSA – активи, чутливі до змін процентних ставок;

RSL – пасиви, чутливі до змін процентних ставок.

Отже, головна ідея управління гепом полягає у таких аспектах:

- якщо значення гепу додатне, зі зростанням процентних ставок зростатиме й маржа, і навпаки – у разі зниження процентних ставок маржа знижуватиметься;
- якщо значення гепу від'ємне, зі зростанням процентних ставок маржа банку зменшуватиметься, зі зниженням – зростатиме.

На основі моделі ситуаційного управління гепом можна підтримувати диверсифікований за ставками, строками, напрямками розміщення портфель активів, а також розробляти спеціальні плани операцій за всіма категоріями активів і пасивів для кожного періоду ділового циклу [4, с.45].

1. Закон України «про банки та банківську діяльність» №21221-3 від 7.12.2000р. Звіт ВРУ. 2. Слейко Я.І., Лапішко М.Л., Кінаш О.М. Моделювання оптимальної структури балансу банку// Фінанси України, 2006, №5. 3. Пшик Б.І. Модель управління активами і пасивами банку// Фінанси України, 2003, №5. 4. Романенко Л.Ф., Коротєєва А.В. Ризики у банківській діяльності // Фінанси України, 2006, №5. 5. Васюренко О.В., Волохата К.О. Економічний аналіз діяльності комерційних банків: Навчальний посібник. – К.: Знання, 2006. – 463с.